

פרשת פינחס התשע"ז

adk1010@gmail.com

הרב ארי דוד קאהן

1. במדבר פרק כה, י-יח

(י) וידבר ה' אל-משה לאמר: (יא) **פינחס** בן-אלעזר בן-אהרן הכהן השיב את-חמתו מעל בני-ישראל בקנאו את-קנאתי בתוכם ולא-כליתי את-בני-ישראל בקנאתי: (יב) לכן אמר הנני נתן לו את-בריתי שלום: (יג) והיתה לו ולזרעו אחרייו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו וכפר על-בני ישראל: (יד) ושם איש ישראל המפה אשר הבה את-המדינות זמרי בן-סלוא נשיא בית-אב לשמעוני: (טו) ושם האשה המכה המדינות כזבי בת-צור ראש אמות בית-אב במדן היא: פ (טז) וידבר ה' אל-משה לאמר: (יז) צרור את-המדינים והפיתם אותם: (יח) **פי צררים הם** לכם בנכליהם אשר נפלו לכם על-דבר-פעור ועל-דבר פזי בת-נשיא מדן אחתם המפה ביום-המגפה על-דבר-פעור:

2. במדבר פרק כה,

(א) וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות אל-בנות מואב: ... (ו) והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל-אחיו את-המדינות לעיני משה ולעיני כל-עדת בני-ישראל והמה בלעים פתח אהל מועד:

3. במדבר פרק לא, א-יב

(א) וידבר ה' אל-משה לאמר: (ב) נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל-עמיה: (ג) וידבר משה אל-העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על-מדן לתת נקמת-ה' במדן: ... (ו) וישלח אתם משה אלף למטה לצבא אתם ואת-פינחס בן-אלעזר הכהן לצבא וכלי הקדש וקצצרות התרועה בידו: (ז) ויצבאו על-מדן כאשר צנה ה' את-משה ויהרגו כל-זכר: (ח) ואת-מלכי מדן הרגו על-חלליהם את-אני ואת-רקם ואת-צור ואת-חור ואת-רבע חמשת מלכי מדן ואת בלעם בן-בעור הרגו בחרב: (ט) וישבו בני-ישראל את-נשי מדן ואת-טפם ואת כל-בהמתם ואת-כל-מקנתם ואת-כל-חילם בזזו: (י) ואת כל-עריהם במושבתם ואת כל-טירתם שרפו באש: (יא) ויקחו את-כל-השלל ואת כל-המלקוח באדם ובבהמה: (יב) ויבאו אל-משה ואל-אלעזר הכהן ואל-עדת בני-ישראל את-השבי ואת-המלקוח ואת-השגל אליהמתנה אל-ערכת מואב אשר על-ירדן ירחו:

4. במדבר פרק כז, יז-כה

(יד) ועתה הנני הולך לעמי לכה איעצף אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים: (טו) וישא משלו ויאמר ... (יז) אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב דרך כוכב מיעקב נקם שבט מישאל ומחז פאתי מואב וקרקר כל-בני-ישראל: (יח) והנה אדום ירשה והנה ירשה שעיר איביו וישאל עשה חיל ... (כ) וירא את-עמלק וישא משלו ויאמר איתן מושבך ושעים בסלע קנף: (כב) פי אם-יהיה לבער גזו עד-מה אשור תשבך: ... (כה) ונקם בלעם וילך וישב למקומו וגם-בלק הלך לדרכו: פ

5. דברי הימים א פרק ב פסוק נה

ומשפחות ספרים ישבי יעבץ תרעתים שמעתי שוכתיים המה הקינים הבאים מחמת אבי בית-רכב:

6. שופטים פרק א פסוק טז

ובני קיני חתן משה עליו מעיר התמרים את-בני יהודה מדבר יהודה אשר בנגב ערד וילך וישב את-העם:

7. שמואל א פרק טו פסוק ו

ויאמר שאול אל-הקיני לכו סרו רדו מתוך עמלקי פן-אספד עמו ואתה עשיתה חסד עם-כל-בני ישראל בעלותם ממצרים ויטר קיני מתוך עמלק:

8. רש"י במדבר פרשת בלק פרק כז פסוק כא

וירא את-הקיני. לפי שהיה קיני תקוע אצל עמלק, כענין שנאמר "ויאמר שאול אל הקיני וגו'" (שמואל א ט"ו), הזכירו אחר עמלק; נסתכל בגדלתו של בני יתרו שנאמר בהם (דבה"א ב') "תרעתים שמעתיים

שׁוֹכְתִים" (ספרי במדבר י'; סנהדרין ק"ד): **אֵיתָן מוֹשֶׁבֶךָ**. תַּמָּה אֲנִי מֵהֵיכָן זָכִיתָ לְכַף! הֲלֹא אַתָּה עַמִּי הָיִיתָ בְּעֶצְמָתָהּ, הֲקִבָה נִתְחַכְמָה לּוֹ" (שמות א'), וְעַתָּה נִתְיַשְׁבַּתְּ בְּאֵיתָן וּמַעֲוֹז שָׁל יִשְׂרָאֵל: (סנהדרין ק"ו)

9. רמב"ן במדבר פרק כד פסוק כא

וטעם וירא את הקיני - גם כן שראה את ארצם, כי עם עמלק היה יושב (ש"א טו ו'). וישא משלו ויאמר - להם בדרך עצה, איתן מושבך ושים בסלע קנף - כלומר שים מושבך במקום איתן ובסלע קנף שתסור ותרד מתוך עמלק פן תספה עמו, ותשים בסלע איתן מושבך עם ישראל כמו שאמר (שופטים א טו) **וּבְנֵי קִינִי חִתָּן מִלִּשָׁה עָלוּ מֵעִיר הַתְּמָרִים אֶת־בְּנֵי יְהוֹדָה מִדְּבַר יְהוֹדָה וְגו'.** ואמר כי אם היה לבער קין - כלומר ואל תפחד בבואך בישראל, כי אם תהיה לבער עמהם כי כאשר יגלו את ישראל יבערו את הארץ מיושב, עד מתי אשור תשבך, לא ישבה אותך לעולם כי תגאל מידו עם ישראל, ואם תהיה עם עמלק תהי אחריתך עדי אובד עמהם. ... כי לא תאבד כאשר היית אובד בעמלק. ...

10. רש"ר הירש במדבר פרק כד פסוק כא

וירא את - הקיני. נאמר בשופטים ד, יא שענף ממשפחת הקיני "נפרד מקין" והתגורר בקרב ישראל, והוא קרוי "קיני" על שם מוצאו. היה זה אותו ענף שחותן משה נמנה עמו, והוא נספח לישראל בעקבותיו (ראה לעיל פי"י, כט). בלעם מזהיר אותו שלא ינתק את קשריו עם ישראל ולא יחדל לשבת בקרבן. יהא מושבו איתן שם, ישם את קינו בסלע הזה שבחר בו ואל יחזור לגזע קין שיצא ממנו. ...

11. במדבר פרק כא, כג-לא

(כג) וְלֹא־נָתַן סִיחֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֶבֶר בְּגִבְלוֹ וַיֵּאֱסֹף סִיחֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיֵּצֵא לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל הַמִּדְבָּרָה וַיָּבֵא יְהֻצָּה וַיִּלְחָם בְּיִשְׂרָאֵל: (כד) וַיִּקְהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי־חֶרֶב וַיִּירָשׁ אֶת־אֲרָצוֹ מֵאֲרֹנֹן עַד־יַבֵּק עַד־בְּנֵי עַמּוֹן כִּי עָזָב גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן: (כה) וַיִּקְחֵהוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּלִי־הָעָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּכָל־עָרֵי הָאֲמֹרִי בְּחֻשְׁבוֹן וּבְכָל־בְּנֵי־הַיַּד: (כו) כִּי חֻשְׁבוֹן עִיר סִיחֹן מִלֶּדֶת הָאֲמֹרִי הִוא וְהִוא נִלְחָם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרִאשׁוֹן וַיִּקְחֵהוּ אֶת־כָּל־אֲרָצוֹ מִיַּד עַד־אֲרֹנֹן: (כז) עַל־כֵּן יֹאמְרוּ הַמַּשְׁלִיִּם בְּאוֹ חֻשְׁבוֹן תִּבְנֶה וְתַכּוֹנֶנּוּ עִיר סִיחֹן: (כח) כִּי־אֲשֶׁר יֵצְאֶה מִחֻשְׁבוֹן לְהִבָּה מִקְרִיַּת סִיחֹן אֶכְלֶה עָר מוֹאָב בְּעַלְי בְּמוֹת אֲרֹנֹן: (כט) אוֹיֵ־לֶךְ מוֹאָב אֲבָדָת עַם־כְּמוֹשׁ נָתַן בְּנֵיו פְּלִיטָם וּבְנֵיתָיו בְּשִׁבְתָּי לְמֶלֶךְ אֲמֹרִי סִיחֹן... לא) וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הָאֲמֹרִי:

12. רש"י במדבר פרשת חקת פרק כא

(כו) והוא נלחם. למה הוצרך לפתח? לפי שנגאמר (שם) "אל תצור את מואב", וחשבון משל מואב היתה, פתח לנו שסיחון לקחה מהם ועל ידו טהרה לישראל: (כז) על כן. על אותה מלחמה שגלחם סיחון במואב: יאמרו המשלים. בלעם, שנגאמר בו "וישא משלו", המשלים. בלעם ובעור, והם אמרו:

13. במדבר פרק כב, א-ח

(א) ויסעו בני ישראל ויחנוו בערבות מואב מעבר לירדן ירחו: ס (ב) וירא בלק בן־צפור את כל־אשר־עשה ישראל לאמרי: (ג) ויגר מואב מפני העם מאד כי רב־הוא ויקח מואב מפני בני ישראל: (ד) ויאמר מואב אל־זקני מדון עתה ילחכו הקהל את־כל־סביבתינו פלחף השור את ירק השדה ובלק בן־צפור מלך למואב בעת ההוא: (ה) וישלח מלאכים אל־בלעם בן־בעור פתורה אשר על־הנהר ארץ בני־עמו לקרא־לו לאמר הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את־עין הארץ והוא ישב ממלי: (ו) ועתה לכה־נא ארה־לי את־העם הזה כי עצום הוא ממני אולי אוכל נכה־בו ואגרשנו מן־הארץ כי ידעתי את אשר־תברך מברך ואשר תאר יואר: (ז) וילכו זקני מואב וזקני מדון וקסמים בידם ויבאו אל־בלעם וידברו אליו דברי בלק: (ח) ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשבתי אתכם דבר פאשר ידבר ה' אלי וישובו שרי־מואב עם־בלעם:

14. דעת זקנים מבעלי התוספות במדבר פרק כב פסוק ח

וישבו שרי מואב עם בלעם. וזקני מדון להיכן הלכו כיון דאמר להו לינו פה הלילה וגו' הלכו להם אמרו כלום יש אב ששונא בנו:

15. חזקוני במדבר פרק כב פסוק ח

וישבו שרי מואב עם בלעם לפי שלא היו שם מכירים במדין נתאכסנו עם בלעם אבל זקני מדון שהיו ממדין נתאכסנו בעיר עם חבריהם.

16. במדבר רבה (וילנא) פרשת פינחס פרשה כא סימן ד

צָרוּר אֶת הַמְדִינִים, לָמָּה (במדבר כה, יח): כִּי צָרְרִים הֵם לָכֶם, מִכֵּן אָמְרוּ חֲכָמִים בָּא לְהַרְגֵּךְ הַשָּׂפָטִים לְהַרְגוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר מִנֵּין שֶׁהַמַּחֲטִיא אֶת הָאָדָם יוֹתֵר מִן הַהוֹרְגוֹ, שֶׁהַהוֹרֵג הוֹרֵג בְּעוֹלָם הַזֶּה, וַיֵּשׁ לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, וְהַמַּחֲטִיא הוֹרֵגוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. שְׁתֵּי אַמּוֹת קָדְמוֹ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּחָרָב, וּשְׁתֵּים בְּעֵבְרָה, הַמְצָרִים וְאֲדוּמִים קָדְמוֹ בְּחָרָב (שמות טו, ט): אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֹּף אֲשִׁיג, אָרִיק חֲרָבִי. (במדבר כ, יח): וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אָדָם לֹא תַעֲבֹר בִּי פֶן בְּחָרָב אֲצַא לְקִרְאָתְךָ. וּשְׁתֵּים בְּעֵבְרָה, מוֹאָבִים וְעַמּוֹנִים, עַל אֵלֶּה שָׁקְדְמוּ בְּחָרָב, כְּתִיב (דברים כג, ח): לֹא תִתְעַב אֲדָמִי, לֹא תִתְעַב מִצְרַיִ, אֲבָל אֱלֹהֵי שָׁקְדְמוּ בְּעֵבְרָה לְהַחֲטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל (דברים כג, ד): לֹא יָבֹא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי, גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי, עַד עוֹלָם.

17. רש"י במדבר פרשת פינחס פרק כה פסוק יא

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. לפי שהיו השבטים מבזים אותו — הראיתם בן פוטי זה שפטים אבי אמו עגלים לע"ז ונהרג נשיא שבט מישראל?! לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן (סנהדרין פ"ב):

18. חזקוני במדבר פרק כה פסוק יז

צרוור את המדינים ולא את המואבים כי המואבים מדאגה עשו פן יבואו ישראל ועוד ישראל לקחו ארצם מיד סיחון.

19. ר' חיים פלטיאל במדבר פרק כה פסוק יז

צרוור את המדינים. תלמודא דריש מהכא גדול מחטיא האדם יותר מההורגו, ונראה דהא דהקפיד על המדינים יותר ממואב משום דמואבים עשו כדי להציל עצמם אבל מדינים נתעברו על ריב לא להם.

20. מדרש אגדה (בובר) במדבר פרשת בלק - פינחס פרק כה

[יא] פנחס בן אלעזר וגו'. מה ראה ליחס לפנחס, לפי שהיו מבזין אותו ואומרים ראו בן פוטי זה, בן בנותיו של יתרו שהי' כהן מדין, והיה אבי אמו מפטים עגלים לע"ז, נשאר היום נשיא שבט, ומנין שהיתה אמו מבנות יתרו, שנאמר ואלעזר בן-אהרן לקח-לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את-פינחס (שמות ו כה), לכך הקדוש ברוך הוא מיחסו על שם אהרן, ולא על שם יתרו:

21. רש"י שמות פרשת וארא פרק ו פסוק כה

מבנות פוטיאל. מנרע יתרו שפטים עגלים לעבודה זרה, ומנרע יוסף שפטים ביצרו (סוטה מ"ג):

22. רש"י בראשית פרשת חיי שרה פרק כה פסוק ו

נתן אברהם מתנות. פרושו רבותינו שם טמאה מסר להם:

23. בראשית פרק לו, לא-לה

(לא) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך-מלך לבני ישראל: (לב) וימלך באדום גלע בן-בעור ושם עירו דנהבה: ... (לה) וימת חשם וימלך תחמיו הנד בן-בדד המכה את-מדין בשדה מואב ושם עירו ענית:

24. בראשית פרק לז, כה

ויעברו אנשים מדינים סחרים וימשכו ויעלו את-יוסף מן-הבזר וימפרו את-יוסף לישמעאלים בעשרים כסף ויביאו את-יוסף מצרימה:

25. שמות פרק ב, טו

(טו) וישמע פרעה את-הדבר הזה ויבקש להרג את-משה ויברח משה מפני פרעה וישב בארץ-מצרים וישב על-הבאר:

26. כלי יקר במדבר פרק כה פסוק יז

צרוור את המדינים וגו'. ולא צוה לצרוור המואבים לפי שנאמר (במדבר כה א) ויחל העם לזנות אל בנות מואב, מהו ויחל אלא כך פירושו שישראל היו המתחילין ותובעים את בנות מואב והלכו להם לאוהליהם ותובעים את הנשים ומפתים אותם, לכך נאמר ויחל העם כי העם היו המתחילין ולא בנות מואב, לכך נאמר אל בנות מואב ולא נאמר עם בנות מואב אלא שבא להורות שישראל הלכו אליהם אבל מואב לא שלחו נשותיהם ובנותיהם אל ישראל, על כן לא נתחייבו מואב כי המתחיל בקלקלה הוא העיקר ובו תלוי החטא. אבל במדינים היה הדבר בהיפך, שאדרבה המדינים הפקירו את

בנותיהם שתבעו את ישראל לזנות, והסברא נותנת כי איך מלאו לבו של זמרי לתבוע את בת מלך אלא ודאי שהיא תבעתו, ואם לא אמרו כן בפה מכל מקום עשו ההשתדלות עם צרצור של יין להשקותם כוס התרעלה כדי להבעיר בהם אש התשוקה כדמסיק בסנהדרין (ק"א). לכך נאמר צרור את המדינים, ולמה כי צוררים הם לכם רצה לומר המה באו לכם להביאכם לידי הרגל עבירה זו לצרור לגלות על ערותכם ולא כבנות מואב שישראל באו להם, ורצה לומר הצוררים ההם הידועים הם לכם הם התחילו בקלקלה עמכם... ויש אומרים שלכך נאמר ויחל כי ההתחלה היתה בבנות מואב והגמר **בבנות עמון**, ולא פרסם הכתוב כדרך שחיסך על הצעירה אשר איחרה בזנות וקראה שם בנה בן עמי כך לא פרסם כאן. וזה כדעת המדרש (ספרי כי תצא ק"ז) האומר שעמון ומואב על ידי שהחטיאו את ישראל נתרחקו ריחוק עולמית. ופשוטו של הפסוק עומד כנגד מדרש זה להכחישו שהרי נאמר (דברים כג ה) על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים, ורוב המפרשים יצאו ללקוט ולא מצאו יישוב מספיק על זה: ואומר אני שהדבר כפשוטו והוא תליא, כי אין הסברא נותנת להרחיק שתי אומות על דבר שלא קדמום בלחם ובמים, אלא על דבר כוונתם, כי ידע ה' שלכך לא קדמום כדי שיהיו רעבים גם צמאים מן טורח הדרך ויהיו מוכרחים לאכול מזבחי אלהיהן ולשתות יין נסיכם המרגילים לערוה, כי כך הדרך בכל הבא מן הדרך עיף ויגע מטורח הדרך והוא רעב וצמא שהוא שואף לאכול ולשתות מן הבא בידו לא יבקר בין אסור למותר, וכל כוונתם היתה להכשילם בזנות ולהביאם על ידו למעשה פעור על כן לא קדמום בלחם, כדי להרעיבם ולהאכילם מזבחי אלהיהן ולא קדמום במים כדי להשקותם כוס התרעלה ויין נסיכם וכל זה נכלי דתות וערמומית. ופירוש זה יקר לא ידעתי מאיזה טעם לא מצאוהו בשכלם מפרשי תורתנו אשר קטנם עבה ממתני:

27. אור החיים במדבר פרק כה פסוק יז

עוד אפשר שלזה נתכוון הכתוב במאמר בת נשיא מדין שלא היה צריך שכבר אמר בסמוך כזבי בת צור וגו', אלא בא לומר שלהיותה בת מלך יתפסו בשבילה כל האומה, ודקדק ואמר אחותם לומר הגם שיציאתה היתה ממואב אחותם פירוש אחותם בעצה שבעצתם של מדין יצתה ויחשב הדבר על כלן, ואומרו המוכה לומר שמסרה נפשה עליהם כאח על אחיו, ... ואין לטעות שהכונה בזה היא שישנאום בשביל המגפה, שכבר אמר כי צוררים וגו' שלא יצררו אותם אלא על דבר פעור וגו':

28. בראשית פרק יט

(א) וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה בְּעָרֵב וְלוֹט יָשֵׁב בְּשַׁעַר־סְדֹם וַיֵּרְאוּ אֹתָם וַיִּשְׁתַּחוּ אֲפָיִם אַרְצָה: (ב) וַיֹּאמֶר הֲנָה נָא־אֲדֹנָי סוּרוּ נָא אֶל־בַּיִת עִבְדְּכֶם וְלִינוּ וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁפַּמְתֶּם וְהִלַּכְתֶּם לְדַרְכְּכֶם וַיֹּאמְרוּ לֹא כִי בָרְחוּב גְּלוֹי: (ג) וַיִּפְצְרֻם מְאֹד וַיִּסְרוּ אֵלָיו וַיָּבֹאוּ אֶל־בֵּיתוֹ וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֵּה וּמִצּוֹת אָפֶה וַיֹּאכְלוּ: (ד) וַיֹּאמֶר אֶל־גַּם אַחֵי תִרְעוּ: (ה) הֲנִה־נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ אִישׁ אוֹצִיאָה־נָא אֶתְהוֹן אֵלֵיכֶם וַעֲשׂוּ לָהֶן כַּטּוֹב כִּי־עֵינֵיכֶם רָק לְאֲנָשִׁים הֲאֵל אֶל־תַּעֲשׂוּ דָבָר כִּי־עֲלִיפוּן בָּאוּ בְּצֵל קִרְתִּי... (ו) וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל־הַצְּעִירָה אָבִינוּ גָּמֹן וְאִישׁ אֵין בְּאַרְצֵנוּ לְבֹא עֲלֵינוּ כְּדָרָה כָּל־הָאָרֶץ: (ז) לָכֵה נִשְׁקָה אֶת־אָבִינוּ יִינוּ וְנִשְׁכְּבָה עִמּוֹ וְנִתְּחִה מֵאָבִינוּ זָרַע: (ח) וַתִּשְׁקֵן אֶת־אָבִיהֶן יִינוּ בְּלִילָה הָיָה וַתִּבָּא הַבְּכִירָה וַתִּשְׁכַּב אֶת־אָבִיהָ וְלֹא־יָדָע בְּשִׁכְבָּהּ וּבְקוֹמָהּ: (ט) וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל־הַצְּעִירָה הֲוַיִּשְׁכַּבְתִּי אִמִּשׁ אֶת־אָבִי וְנִשְׁקָנוּ יִינוּ גַם־הִלִּילָהּ וּבְאִי שִׁכְבִּי עִמּוֹ וְנִתְּחִה מֵאָבִינוּ זָרַע: (י) וַתִּשְׁקֵן גַּם בְּלִילָה הַהִוא אֶת־אָבִיהֶן יִינוּ וַתִּקֶּם הַצְּעִירָה וַתִּשְׁכַּב עִמּוֹ וְלֹא־יָדָע בְּשִׁכְבָּהּ וּבְקוֹמָהּ: (יא) וַתִּהְיֶינָה בְּנוֹת־לוֹט מֵאָבִיהֶן: (יב) וַתִּלְד הַבְּכִירָה בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מוֹאָב הוּא אָבִי־מוֹאָב עַד־הַיּוֹם: (יג) וַתִּלְד הַצְּעִירָה גַם־הוּא יִלְדָה בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בְּנֵי־עַמּוֹן עַד־הַיּוֹם: (יד) וַיִּשְׁמַע יְהוָה וַיִּתְּרוּ חֲתָן מִשֵּׁה אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמִשְׁהָ וּלְיִשְׂרָאֵל עִמּוֹ כִּי־הוֹצִיא ה' אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם: ... (טו) וַיִּתְּחַד יְהוָה עַל כָּל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר־עָשָׂה ה' לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִצִּילוּ מִיַּד מִצְרָיִם: (טז) וַיֹּאמֶר יְהוָה בְּרוּךְ הוּא אֲשֶׁר הִצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד מִצְרָיִם וּמִיַּד פְּרָעָה אֲשֶׁר הִצִּיל אֶת־הַעַם מִתַּחַת יַד־מִצְרָיִם: (יז) עַתָּה יִדְעִיתִי כִּי־גָדוֹל הוּא מַכְּלֵה־הָאֱלֹהִים כִּי בְּדָבָר אֲשֶׁר זָדוּ עֲלֵיהֶם: (יח) וַיִּלָּחַח יְהוָה חֲתָן מִשֵּׁה עֲלֵהּ וּבְחָיִים לְאֱלֹהִים וַיָּבֹא אֶתְרוֹן וְכָלוּ זַמְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶכְלֵל־לָחֶם עִם־חֲתָן מִשֵּׁה לְפָנֵי הָאֱלֹהִים:

שמות פרק יח, (א) וַיִּשְׁמַע יְהוָה וַיִּתְּרוּ חֲתָן מִשֵּׁה אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמִשְׁהָ וּלְיִשְׂרָאֵל עִמּוֹ כִּי־הוֹצִיא ה' אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם: ... (ט) וַיִּתְּחַד יְהוָה עַל כָּל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר־עָשָׂה ה' לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִצִּילוּ מִיַּד מִצְרָיִם: (י) וַיֹּאמֶר יְהוָה בְּרוּךְ הוּא אֲשֶׁר הִצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד מִצְרָיִם וּמִיַּד פְּרָעָה אֲשֶׁר הִצִּיל אֶת־הַעַם מִתַּחַת יַד־מִצְרָיִם: (יא) עַתָּה יִדְעִיתִי כִּי־גָדוֹל הוּא מַכְּלֵה־הָאֱלֹהִים כִּי בְּדָבָר אֲשֶׁר זָדוּ עֲלֵיהֶם: (יב) וַיִּלָּחַח יְהוָה חֲתָן מִשֵּׁה עֲלֵהּ וּבְחָיִים לְאֱלֹהִים וַיָּבֹא אֶתְרוֹן וְכָלוּ זַמְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶכְלֵל־לָחֶם עִם־חֲתָן מִשֵּׁה לְפָנֵי הָאֱלֹהִים:

29. במדבר פרק כא, כט

(כט) אוי־לָהּ מוֹאָב אֲבָדָת עַם-כְּמוֹשׁ נָתַן בְּנֵיו פְּלִיטָם וּבְנֹתָיו בְּשִׁבִית לְמַלְךְ אַמְרֵי סִיחֹון:

30. רש"י במדבר פרשת חקת פרק כא

(כט) אוי לך מואב - שקללו את מואב שימסרו בידו:

כמוש - שם אלהי מואב:

Kemosh

Moabite deity, possibly a war god; see Judges 11:24; 1 Kings 11:7, 2 Kings 23;13; Jeremiah 48:7,13. It is said to be a natural formation of black rock in the form of a woman (*Paneach Razah*, quoting *Sekhel Tov*). Its worship included shaving the head (*Midrash HaGadol* on [Exodus 20:5](#); *Sefer HaMitzvoth*, Negative Commandment 6; cf. Jeremiah 9:25).

31. שופטים פרק יא, כג-כה

(כג) וְעַתָּה הִ' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוֹרִישׁ אֶת-הָאֲמֹרִי מִפְּנֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאֶתָּה תִירָשְׁנֵנוּ: (כד) הֲלֹא אַתְּ אֲשֶׁר יוֹרִישֶׁנָּה כְּמוֹשׁ אֱלֹהֵיהִי אוֹתוֹ תִירָשׁ וְאֶת כָּל-אֲשֶׁר הוֹרִישׁ ה' אֱלֹהֵינוּ מִפְּנֵינוּ אוֹתוֹ נִירָשׁ: (כה) וְעַתָּה הַטּוֹב טוֹב אֲתָּה מִבְּלֶק בְּוַצְפּוֹר מְלֶךְ מוֹאָב הַרּוֹב רַב עַם-יִשְׂרָאֵל אִם-נִלְחַם נִלְחַם בָּם:

32. ירמיהו פרק מח, א-ד

(א) לְמוֹאָב כֹּה-אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוּא אֶל-נְבוֹ כִּי שִׁדְדָה הַבְּיִשָּׁה נִלְכְּדָה קְרִינְתָיִם הַבְּיִשָּׁה הַמְשֻׁגְגַב וְחַתָּה: (ב) אִין עוֹד תִּהְיֶה מוֹאָב בְּחֻשְׁבוֹן חֻשְׁבוֹ עֲלֶיהָ רָעָה לְכוּ וְנִכְרִיתֶנָּה מִגְּיֵי גַם-מִדְּמֹן תִּדְמִי אֶתְרִיף תִּלְךָ חֲרָב: (ג) קוֹל צְעָקָה מִחֻרוֹנַיִם שִׁד וְשִׁבְרָה גְדוֹל: (ד) נִשְׁפְּרָה מוֹאָב הַשְּׂמִיעוּ וְזַעְקָה <צְעוּרִיהָ> צְעִירֶיהָ:

(ז) כִּי יַעַן בְּטַחָה בְּמַעֲשֵׂיהָ וּבְאוֹצְרוֹתֶיהָ גַם-אֶת תִּלְכָּדִי וַיֵּצֵא <כְּמִישׁ> כְּמוֹשׁ בַּגּוֹלָה כַּתְּנִי וְשָׂרִיו <יַחַד> יַחְדָּיו: (ח) וַיָּבֵא שִׁדָּד אֶל-כָּל-עִיר וְעִיר לֹא תִמְלֹט וְאֲבָד הַעַמֻּק וַנִּשְׁמַד הַמִּישֹׁר אֲשֶׁר אָמַר ה': (ט) תְּנוּ-צִיץ לְמוֹאָב כִּי נִצָּא תִצָּא וְעָרֶיהָ לְשִׁמָּה תִהְיֶינָה מֵאִין יוֹשֵׁב בָּהֶן: (י) אֲרוּר עֲשֵׂה מְלֹאכֶת ה' רַמְיָה וְאֲרוּר מִנְעַח חַרְבּוֹ מִדָּם: (יא) שָׁאֲנֹן מוֹאָב מִנְעוּרָיו וְשִׁקֵּט הוּא אֶל-שְׂמֹרֵיו וְלֹא-הִנְרַק מִכָּלִי אֶל-פְּלִי וּבַגּוֹלָה לֹא הִלְךְ עַל-פְּנֵי עַמְד טַעַמוֹ בּוֹ וַרִּיחוֹ לֹא נָמַר: ׀

33. ירמיהו פרק מח, מ-מז

(מ) כִּי-כֹה אָמַר ה' הִנֵּה כְּנָשֶׁר יִדָּאָה וּפְרֵשׁ כְּנָפָיו אֶל-מוֹאָב: (מא) נִלְכְּדָה הַקְרִיּוֹת וְהַמְצָדוֹת נִתְפָּשָׁה וְהָיָה לָב גְּבוּרֵי מוֹאָב בַּיּוֹם הַהוּא כָּלֵב אֲשֶׁה מְצָרָה: (מב) וַנִּשְׁמַד מוֹאָב מֵעַם כִּי עַל-ה' הִגְדִּיל: (מג) פָּחַד וּפְחַת וּפָח עָלֶיהָ יוֹשֵׁב מוֹאָב נָאִם-ה': (מד) <הַנִּיס> הֲרָס מִפְּנֵי הַפְּחַד יִפֹּל אֶל-הַפְּחַת וְהִעֲלֶה מִן-הַפְּחַת יִלְכַּד בַּפָּח כִּי-אֲבִיא אֵלָיָה אֶל-מוֹאָב שְׂגַת פְּקַדְתֶּם נְאֻם-ה': (מה) בְּצִל חֻשְׁבוֹן עָמְדוּ מִכַּח נָסִים כִּי-אִשׁ יֵצֵא מִחֻשְׁבוֹן וְלִהְבֶּה מִבֵּין סִיחֹון וּתְאֹכַל פָּאֵת מוֹאָב וְקָדְקַד בְּגֵי שְׂאוֹן: (מו) אוי־לָהּ מוֹאָב אֲבָד עַם-כְּמוֹשׁ כִּי-לָקַחוּ בְנֵיהֶ בְּשִׁבִי וּבְנֹתֶיהָ בְּשִׁבְיָה: (מז) וְשִׁבְתִּי שְׁבוּת-מוֹאָב בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים נְאֻם-ה' עַד-הַנְּהָה מִשְׁפֵּט מוֹאָב: ׀

34. בראשית פרק כה, א-ו

(א) וַיֹּסֵף אֲבָרְהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וַיִּשְׁמָה קַטּוֹרָה: (ב) וַתֵּלֶד לוֹ אֶת-זְמֶרֶן וְאֶת-יִקְשָׁן וְאֶת-מֶדָן וְאֶת-יִשְׁבָּק וְאֶת-שׁוּת: (ג) וַיִּקְשָׁן יָלַד אֶת-שִׁבְאָה וְאֶת-דָּדָן וַיִּבְנֵי דָדָן הָיוּ אַשּׁוּרִים וְלָטוּשִׁים וְלְאָמִים: (ד) וַיִּבְנֵי מֶדָן עַיִפָּה וְעַפְרָה וְחִנֹּךְ וְאֲבִידָע וְאֶלְדָּעָה כָּל-אֵלֶּה בְּנֵי קַטּוֹרָה: (ה) וַיִּתֵּן אֲבָרְהָם אֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ לַיִצְחָק: (ו) וְלִבְנֵי הַפִּילִגְשִׁים אֲשֶׁר לְאֲבָרְהָם נָתַן אֲבָרְהָם מִתְּנַת וַיִּשְׁלַחֵם מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ בְּעוֹדָנוּ חַי קַדְמָה אֶל-אֶרֶץ קְדָם:

35. שכל טוב (בובר) בראשית פרשת וישב פרק לז סימן כח

כח) ויעברו. כלומר קדמו אנשי מדינים סוחרים והגיעו אצל אחי יוסף קודם שהגיעו הישמעאלים, ומאי משמע דהאי ויעברו לישנא דאקדומי הוא, דכתיב וירץ אחימעץ דרך הככר ויעבר את הכושי (ש"ב יח כג), ואיבעית אימא מהכא, ויעבור מלכם לפניהם וה' בראשם (מיכה ב יג), ולפי שאלו מדינים מבני אברהם הם וקדמו לבא לפני הישמעאלים מכרוהו להם והם עצמם המדינים כתיב וימשכו

ויעלו את יוסף מן הבור. כיון שהעלוהו נתחרטו עליו, אז הגיעו ארחת ישמעאלים ומכרוהו המדינים ההם לפני אחיו לישמעאלים בעשרים כסף במה שנתנו בו, כי זה בעשרים כסף, משמע למדינים, ומשמע לישמעאלים, דא"ר יודן אנאת ארבע נכתבו עליו אחיו לסוחרים, סוחרים לישמעאלים, ישמעאלים למדינים, מדינים לפוטיפר, ר' הונא אמר חמש, שנאמר והמדינים מכרו אותו אל מצרים (פסוק לו), לדימוסיא של מדינים, ובא פוטיפר ולקחו מן דימוסיא של מדינים, ואין לומר מדינים הם הן מדינים שכבר נאמר את מדין ואת מדין. עשרים כסף. הם חמש סלעים, כי סלע ד' דינרין, וזה כסף דינר של כסף הוא, אמר הקדוש ברוך הוא אתם מכרתם בכורה של רחל בחמש סלעים, לפיכך צריכים אתם לפדות פטר רחם שנולד להם בה' סלעים:

36. מלבי"ם במדבר פרק כד פסוק כא

וירא את הקיני, בהיותו משוטט בעיני עמלק ראה שהקיני מבני יתרו התחבר אל עמלק בימי שאול, כמ"ש (ש"א טו) ויאמר שאול אל הקיני לכו סורו רדו מתוך העמלקי, עז"א לו איתן ר"ל [שים] איתן מושבך כי מקומך זה בלתי איתן כי תספה עם עמלק סור מן עמלק למקום איתן ושים בסלע קנך:

37. אבן עזרא במדבר פרק כד פסוק כא

וירא את הקיני - משפחת יתרו, וכתוב המה הקינים (דה"א ב, נה), וחבר הקיני (שופ' ד, יא). והמשל: ושים בסלע קנך. והטעם כפול, כי אילו היה מושבך גבוה כקן העוף לא יצילך:

38. [רבינו] בחיי במדבר פרק כה פסוק יז

ובמדרש: (תנחומא ג) "צורר את המדינים כי צוררים הם לכם", מכאן אמרו חז"ל הבא להרגך השכם להורגו.

39. פנים יפות במדבר פרק כב פסוק ה

(ח) וישבו שרי מואב עם בלעם. עיין פירש"י שזקני מדין הלכו להם, ולפי פשוטו שבתחילה סברו זקני מדין שיעשה בכשפים, כמו שאמרו חז"ל [סנהדרין סז ב] מה כשפים שמכחישין פמליא של מעלה, לכך לקחו בידם קסמים כפירש"י, אבל כיון שאמר להם לינו פה הלילה וגו' כאשר ידבר ה' אלי, והיינו שפעולתו ע"י השי"ת ידעו זקני מדין שהכירו את משה בהיותו אצל יתרו במדין שהוא איש אלהים קדוש וקרוב אליו, וידעו שאין כח בבלעם נגד משרע"ה לכך הלכו להם, עוד י"ל שבלק הסית את מדין במה שראה שנתקיים קללתו במואב במלחמות סיחון, וכיון שכל פעולות של בלעם להגביר מדת הדין, כמ"ש [ע"ז ד ב] למען דעת צדקת ה' שלא כעס בימים אלו, ואחז"ל [ב"ר נ, ג] שאומות העולם נידונין בלילה וישראל נידונים ביום, וכיון שאמר שכל דבורו וקבלת נבואתו הוא בלילה שהוא מדת הדין לאומות העולם, אין זה ראייה שיהיה כח בידם להגביר הדין על ישראל שאינם נידונים בלילה לכך הלכו להם:

40. [רבינו] בחיי במדבר פרק כד פסוק כא

(כא) וירא את הקיני. משפחת יתרו, כמו שכתוב: (דברי הימים - א ב, כה) "המה הקינים", וכתוב: (שופטים ד, יא) "וחבר הקיני". "ושים בסלע קנך", על שם ששמו קיני הוזכר במשלו קן, כלומר אילו הייתי משים מושבך החזק גבול כקן העוף משם תרד.

41. רש"י הירש במדבר פרק כב פסוק ה

וישבו שרי - מואב. נראה שהמדינים הסתלקו. בלעם לא ציפה לטובת הנאה מהם, ולפיכך לא נהג בהם כבוד כדרך שנהג בזקני מואב; כי הוא ראה בזקני מואב את שלוחיו העיקריים של בלק, ולפיכך נהג בהם כראוי ל"שרי מואב".

42. חזקוני במדבר פרק כד פסוק כא

(כא) וירא את הקיני הוא עמון הוא הקיני האמור בפרשת ברית בין הבתרים את הקיני ואת הקיניזי ואת הקדמוני שהם עמון ומואב ואדום וכבר ניבא על מואב ואדום בשל עתיד ועכשיו מתנבא על עמון. איתן מושבך וגו' אתה מתנבא על שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל אל תצורם וגו' חייך לא יועיל לך זה לעתיד. ושים שם דבר הוא פירש שימת בסלע קנך סרסוהו שימת קינך בסלע הוא.

43. כתר יונתן במדבר פרק כד פסוק כד

(כד) וסנפירים יקראו [יוזמנו] בכלי מלחמה ויצאו באוכלוסין רבים [בצי אדיר] מן למברניא, ומארץ איטליא ויצטרפו בליגיונות שיצאו מן קוסטנטיני ויצערו לאשור וישעבדו כל בניו של עבר אך סופם של אלה ואלה ליפול ביד מלך המשיח ויהיו עד עולם לאבדון:

44. מדרש תנחומא (ורשא) פרישת פינחס סימן ג

(ג) [כה, יז] וידבר ה' וגו' צרור את המדינים וגו' למה כי צוררים הם לכם, מכאן ארז"ל אם בא להרגך השכם להרגו, רבי שמעון אומר מנין אתה אומר שכל המחטיא את חבירו קשה מן ההורגו שההורגו בעה"ז יש לו חלק לעה"ב והמחטיאו הורגו בעה"ז ולעה"ב, שתי אומות קדמו את ישראל בחרב ושתים בעבירה, מצרים ואדומים קדמו בחרב, המצרים קדמו בחרב שנאמר (שמות טו) אמר אויב ארדוף וגו', ואדום שנאמר (במדבר כ) ויאמר אליו אדום לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך, ושתים בעבירה מואבים ועמונים על אלו שקדמו אותן בחרב נאמר (דברים כג) לא תתעב אדומי וגו' לא תתעב מצרי, אבל אלו שקדמו אותן בעבירה להחטיא את ישראל נאמר (שם/דברים כ"ג) לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' גם דור עשירי וגו' ובעה"ז לא יצאו ידיהם שנא' צרור את המדינים, צרור את המדינים מהו אף על פי שכתבתי כי תקרב אל עיר וקראת אליה לשלום (שם/דברים כ) לאלו לא תעשו כן לא תדרוש שלומם וטובתם כל ימיך לעולם (שם/דברים כג) את מוצא במי שבא עמהם במדת רחמים לסוף בא לידי בזיון ומלחמות וצרות, ואיזה זה דוד שנאמר (שמואל ב י) ויאמר דוד אעשה חסד עם חנון בן נחש, א"ל הקדוש ברוך הוא אתה תעבור על דברי שאני כתבתי לא תדרוש שלומם וטובתם ואתה תעשה עמם ג"ח אל תהי צדיק הרבה (קהלת ז) שלא יהא אדם מותר על התורה וזה שולח לנחש בני עמון ולעשות עמו חסד וטובה, ולבסוף בא לידי בזיון ויקח חנון את עבדי דוד ויגלה את חצי זקנם וגו' (שמואל ב י) ובא לידי בזיון ואח"כ לידי מלחמה עם ארם נהרים ועם מלכי צובה ועם מלכי מעכה ועם בני ארבע אומות וכתוב (שם/שמואל ב' י') וירא יואב כי היתה אליו פני המלחמה מפנים ומאחור, מי גרם לו שבקש לעשות טובה עם מי שא"ל הקדוש ברוך הוא לא תדרוש שלומם וטובתם, לכך כתיב צרור את המדינים, דבר אחר צרור את המדינים אף על פי שכתבתי בתורתי (דברים כ) כי תקרב אל עיר להלחם עליה לתפשה לא תשחית וגו' לאלו לא תעשה כן אלא חבלו אילנותיהם, וכן את מוצא בשעה שהלך יהורם מלך ישראל ויהושפט מלך יהודה ומלך אדום להלחם במואב ויסבו דרך שבעת ימים ולא היה מים למחנה ולבהמה אשר ברגליהם, התחילו בוכים ויאמר מלך ישראל אהה כי קרא ה' לשלשת המלכים האלה לתת אותם ביד מואב, השיבו יהושפט האין פה נביא לה' ונדרשה את ה' מאותו וגו' (מלכים ב ג) להודיע רשעו של יהורם שלא היה מודה בו ולא הודה בו אל יהושפט שנאמר (שם/מלכים ב' ג') ויאמר יהושפט יש אותו דבר ה' וירדו אליו מלך ישראל ויהושפט ומלך אדום, למה לא נאמר כאן ביהושפט מלך להודיעך ענותנותו של אותו צדיק שלא רצה לירד לפני הנביא בבגדי מלכות אלא כחבר הדיוט, ויש אומרים מפני שנגזרה עליו גזירה שיהרג עם אחאב והיה הכתוב מונה לבנו מן אותה שעה לפיכך לא נכתב מלך, ובשכר שירדו לפני הנביא זכו לראות כל הנסים, כשראה מלך ישראל את אלישע אמר אלישע למלך ישראל מה לי ולך לך אל נביאי אביך ואל נביאי אמך (שם/מלכים ב' ג') התחיל מתחנן לפניו ויאמר לו מלך ישראל וגו', שלא שאל בו מימיו, ויאמר אלישע חי ה' וגו' ועתה קחו לי מנגן וכל אותה הפרשה, ועוד אמר להם המואבים נופלים בידכם והכיתם כל עיר מבצר וגו', אמרו ליה הקדוש ברוך הוא אמר לא תשחית את עצה (דברים כ) ואתה אומר וכל עץ טוב תפילו, אמר להם על כל האומות צוה וזו קלה ובזויה היא שנאמר (מלכים ב ג) ונקל זאת בעיני ה' ונתן את מואב בידכם, שנאמר (דברים כג) לא תדרוש שלומם וטובתם אלו אילנות טובות לכך נאמר צרור את המדינים.

45. במדבר רבה (וילנא) פרישת מטות פרישה כב

ד [לא, ו] וישלח אותם משה, אמר הקדוש ברוך הוא למשה נקם נקמת אתה בעצמך והוא משלח את אחרים אלא מפני שנתגדל בארץ מדין אמר אינו בדין שאני מצר למי שעשה בי טובה, המשל אומר בור ששתית ממנו אל תזרוק בו אבן וי"א שאינה זו מדין שנתגדל בה משה שזו בצד מואב והיא חרבה